

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันคนไทยนิยมดื่มสุราในทุกโอกาส ทั้งเทศกาล งานบุญและพิธีกรรมต่างๆ มักจะมีสุราเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้คนไทยมีพฤติกรรมการดื่มสุราต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานาน จากการดื่มในบ้าน การสังสรรค์ในกลุ่มเพื่อนและการได้รับอิทธิพลทางธรรมชาติ โดยสุราถูกนำมาใช้ในวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและความเชื่อ เช่น การสังเวยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การประกอบพิธีกรรม เพื่อเป็นสิริมงคลด้วยความเชื่อว่า สุรา กลั่นมาจากข้าวซึ่งเป็นของสูง จึงมักนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ^๑ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้โอกาสที่บุคคลจะบริโภคเหล้าจึงมีมากขึ้น

ปัญหาสังคมต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมการดื่มสุราเป็นส่วนใหญ่ จากการรายงานของกระทรวงสาธารณสุขได้กล่าวถึง สาเหตุหลักของการตายและการพิการว่า เกิดจากพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นหลัก โดยพบว่าอัตราการตายจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มีมากกว่าการตายจากสาเหตุอื่นๆ ๕ เท่า ทั้งนี้ปัญหาด้านการดื่มสะท้อนในรูปแบบของการทะเลาะวิวาท ปัญหาอาชญากรรม อุบัติเหตุ ปัญหาทางครอบครัว^๒ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า สุราส่งผลเสียต่อสุขภาพอย่างมากและทำให้สูญเสียทางเศรษฐกิจ เสียบุคลิกภาพ การขาดความอบอุ่นในครอบครัว และที่สำคัญสุรายังเป็นต้นเหตุของการเกิดอุบัติเหตุที่ทำให้คนไทยเสียชีวิตมากที่สุด ดังหลักฐานทางพระพุทธศาสนาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงตรัส โทษของการดื่มน้ำเมาไว้ในสัพพหลสุสูตรว่า การดื่มน้ำเมา คือการดื่มสุราเมรัย ผู้เสพยา่อมไปเกิดในนรก ภูมิ เปตวิสัยและสัตว์เดรัจฉาน โทษจากการดื่มอย่างเบาที่สุด ได้แก่ การเป็นบ้า จิตใจเลือนลอย ขาดสติ ส่งผลให้ตนเองตกต่ำ^๓ และได้ทรงตรัสไว้ในสังคาลกสูตร ที่ขนิณาย ปาฏิภวรรค ว่าการดื่มจะส่งผลให้เสียทรัพย์ทันตาเห็น ก่อเกิดการทะเลาะวิวาท เป็นบ่อเกิดของโรคภัย ถูกดำเนินคดีเตียน และการไม่รู้จักกาย อีกทั้งบั่นทอนกำลังสติปัญญา^๔ สอดคล้องกับจักรกฤษณ์^๕ ที่กล่าวถึงสุราว่า

^๑ รังสรรค์ โฉมยา และสมบัติ ห้ายเรือคำ, ปัจจัยเชิงสาเหตุพระระดับของพฤติกรรมการบริโภคสุรา ของชาวอีสาน ศึกษาปัจจัยสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยระดับบุคคล, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๙).

^๒ กระทรวงสาธารณสุข, รายงานข้อมูลการบำบัดผู้ติดสารเสพติดปี ๒๕๕๔. (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๔).

^๓ นพ.บัณฑิต ศรีไพศาล, “การบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในประเทศไทย”, วารสารคลินิก, ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๕๙), ๗ – ๑๓.

^๔ อด.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๔๐/๓๐๒.

^๕ จักรกฤษณ์ สุขยิ่ง, Sub stance use disorders. ใน มาโนช หล่อตระกูลและปราโมทย์ สุคนิษฐ์ (บรรณาธิการ), จิตเวชศาสตร์รวมาธิบัติ. (กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์. ๒๕๓๙), (หน้า ๘๙ – ๑๒๒).

เป็นสารเสพติดที่ออกฤทธิ์กระบบประสาทส่วนกลาง เมื่อติดติดต่อกันเป็นระยะเวลานานจะทำให้ติด ส่งผลให้มีความต้องการติดอยู่เป็นประจำ สำหรับอาการที่เกิดจากการติดจะแสดงออกในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมทางร่างกาย ความคิดและสติปัญญา

โครงการรณรงค์ “งดเหล้า เข้าพรรษา” เป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการรณรงค์ เพื่อสร้างกระแสให้ประชาชน ลด ละ เลิก การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ หรือ สสส. ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญต่อการรณรงค์ และได้ดำเนินการร่วมกับองค์กรทางศาสนา สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการและองค์กรต่างๆ โครงการรณรงค์ “งดเหล้า เข้าพรรษา” ได้เริ่มดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงโทษจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ รวมถึงผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นภายหลังจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ประกอบกับการส่งเสริมธรรมเนียมปฏิบัติอันดีงามของชาวพุทธ โดยอาศัยหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าในระยะเวลา ๓ เดือนในช่วงเข้าพรรษา เป็นช่วงเวลาในการปฏิบัติตัวที่ดีของพุทธศาสนิกชน ทั้งนี้ในการเข้าร่วมกิจกรรม จะมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น มีการตั้งสัจจะอธิษฐาน ลด ละ เลิก สุรา รวมถึงตั้งใจศึกษา ปฏิบัติธรรม รักษาศีล อีกทั้งยังส่งเสริมวิถีความพอเพียง ลด ละ เลิก อบายมุขและรายจ่ายฟุ่มเฟือย ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นการลดปัญหาความสูญเสียทางเศรษฐกิจ สังคม ความรุนแรงในครอบครัวและโรคเอดส์ ซึ่งมีต้นเหตุมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการรณรงค์ให้มีการงดการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว แต่ยังเป็นที่น่าสังเกตว่า พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของประชาชนยังไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง แม้ว่าจะมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่องควบคู่กับการใช้มาตรการควบคุมต่างๆแล้วก็ตาม

ตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอีกพื้นที่หนึ่ง ที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะเป็นชุมชนเมืองกึ่งชนบท จึงได้รับวัฒนธรรมทางสังคมเมืองเข้ามา มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก จากการประชุมของคณะสงฆ์ในตำบลแม่ข่า ร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เทศบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านแม่ข่า ได้มีการหยิบยกเอาประเด็นปัญหาทางด้านสุขภาวะของประชาชนในพื้นที่มาหารือกัน ซึ่งทำให้ได้ข้อสรุปว่าปัญหาทางด้านสุขภาพของประชาชน ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากค่านิยมในสังคมเมือง วัฒนธรรมและประเพณี รวมถึงกระแสความเชื่อที่ผิดๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงปัญหาของประชาชนต่อการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ จึงได้มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ร่วมกับคณะสงฆ์ในการร่วมกันพัฒนาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของประชาชน เพื่อลดปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง โดยยึดแนวทางพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจ

ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง การดำเนินโครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษานี้ว่ามีลักษณะอย่างไร และมีความแตกต่างกันหรือไม่ รวมทั้งวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและอุปสรรค ของการดำเนินโครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น พร้อมทั้งเสนอแนะ การดำเนินโครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นการดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น การดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค รูปแบบการดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๒.๔ เพื่อเสนอแนะแนวทาง รูปแบบการดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ระดับความคิดเห็นดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ปัญหาและอุปสรรครูปแบบการดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร

๑.๓.๔ แนวทางรูปแบบการดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการดำเนินงาน โครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา รูปแบบการดำเนินงาน โครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบล แม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยครอบคลุมเนื้อหาใน ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสภาพแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม และด้านการรวมกลุ่มสังคม

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการศึกษาเป็น ๒ ประเภท คือ

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ประกอบด้วยด้านบุคคล ด้านสภาพแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม และด้านสังคม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่ข่า อำเภอดง
จังหวัดเชียงใหม่จำนวนทั้งหมด ๒,๙๘๙ คน รูปแบบการดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา ใน
ตำบลแม่ข่า อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informant)
โดยมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษานี้เป็นการศึกษาประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่ข่า อำเภอดง
จังหวัดเชียงใหม่

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยคือตั้งแต่ เดือน มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ถึง
เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนในตำบลแม่ข่า ที่มีเพศ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การ
ดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนในตำบลแม่ข่า ที่มีอายุ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ
การดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนในตำบลแม่ข่า ที่มีสถานภาพ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ
การดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนในตำบลแม่ข่า ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็น
ต่อการดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนในตำบลแม่ข่า ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ
การดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๖ ประชาชนในตำบลแม่ข่า ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การ
ดำเนินโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาแตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง วิธีการ หรือ แบบแผน ที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงาน โครงการ
รณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา

การดำเนินโครงการ หมายถึง ลักษณะของการจัดกิจกรรม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์
หรือเพื่อบรรเทา หรือลด หรือจัดการปัญหา และความต้องการในสถานการณ์ที่มีการดื่มเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ได้

โครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา หมายถึง กิจกรรมการร่วมกัน ลด ละ เลิก การดื่ม
เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ โดยอาศัยพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมถึงเป็นการ
ทำบุญในวันสำคัญของชาวพุทธและเป็นการปฏิบัติตามหลักศาสนา

ประชาชนหมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่ข่า อำเภอดง จังหวัด เชียงใหม่

การดำเนินงาน หมายถึง ลักษณะของการจัดกิจกรรม ในด้านต่างๆ เพื่อให้ประชาชนใน ตำบลแม่ข่า อำเภอดงจังหวัดเชียงใหม่มีส่วนร่วมในการงดเหล้าเข้าพรรษา

ด้านบุคคล หมายถึง การรณรงค์การจากหน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนช่วยให้คนในชุมชน หัน มาลดงดเหล้าเข้าพรรษาช่วย คนในชุมชนให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์และการจัดกิจกรรมการ งดเหล้าเข้าพรรษา การจัดกิจกรรมรณรงค์งดเหล้าในงานบุญและเทศกาลต่าง มีส่วนช่วยต่อการงด เหล้าเข้าพรรษา คนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา ปัญหาสุขภาพ ร่างกาย สุขภาพจิตใจมีส่วนช่วยในการงดเหล้าเข้าพรรษา

ด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากการดื่มเหล้า มีส่วนช่วยในการงดเหล้า เข้าพรรษา ราคามีส่วนช่วยต่อการลด งดเหล้าเข้าพรรษา กฎหมายบังคับ มีส่วนช่วย การงดเหล้า เข้าพรรษา บ้าน วัด ชุมชน มีส่วนช่วยต่อการงดเหล้าเข้าพรรษา ประเพณี สถานที่ ในชุมชนมีส่วน ช่วยต่อการงดเหล้าเข้าพรรษา

ด้านวัฒนธรรม หมายถึง หน่วยงานต่าง และคนในชุมชนมี ส่วนช่วยในการ งดเหล้า เข้าพรรษาในงานเลี้ยงและงานประเพณีมีส่วนในการช่วยในการงดเหล้าเข้าพรรษา การได้รับการ ยอมรับนับถือ การยกย่องในสังคมมีส่วนช่วยในการงดเหล้าเข้าพรรษา วันสำคัญทางศาสนามีส่วนช่วย ให้ประชาชน ในการงดเหล้าเข้าพรรษา ศาสนามีส่วนช่วยในการงดเหล้าเข้าพรรษา

ด้านสังคม หมายถึง บุคคลในครอบครัวมีส่วนช่วยในการงดเหล้าเข้าพรรษา การเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนส่วนช่วยในการงดเหล้าเข้าพรรษา การดื่มสุรามีผลทำให้คนในสังคมไม่ยอมรับ มีส่วนช่วยในการงดเหล้าเข้าพรรษา อาชีพ การทำงาน การดำรงตำแหน่งส่วนช่วยในการงดเหล้า เข้าพรรษา รายได้จากการทำงานมีส่วนช่วยต่อการงดเหล้าเข้าพรรษา

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ได้ทราบถึงระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการรณรงค์งดเหล้า เข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร

๑.๗.๒ ทำให้ได้ทราบถึงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการรณรงค์ งดเหล้าเข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็น อย่างไร

๑.๗.๓ ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการรณรงค์งดเหล้า เข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร

๑.๗.๔ ทำให้ได้ทราบถึงแนวทางพัฒนารูปแบบการดำเนินโครงการรณรงค์งดเหล้า เข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวทางไหน อย่างไร

๑.๗.๕ ผลจากการวิจัยจะนำไปเป็นเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการรณรงค์งดเหล้า เข้าพรรษา ในตำบลแม่ข่า อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป